

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาอัตราการเลี้ยงโคเนื้อต่อพื้นที่ที่เหมาะสมแบบการเกษตรอินทรีย์ร่วมกับการใช้น้ำส้มควันไม้ ผลพลอยได้จากการจัดการการผลิตทางการเกษตรต่อการควบคุมสุขภาพโคเนื้อ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. อุปกรณ์

1. โคเนื้อพันธุ์ลูกผสม พื้นเมือง x บราห์มัน 18 ตัว
2. น้ำส้มกลั่นควันไม้ที่อัตราส่วน (น้ำส้มกลั่นควันไม้ 1 ลิตร : น้ำ 100 ลิตร)
3. น้ำส้มกลั่นควันไม้ที่อัตราส่วน (น้ำส้มกลั่นควันไม้ 1 ลิตร : น้ำ 666 ลิตร)
4. กรอบสี่เหลี่ยมขนาด 10 x10 ซม.
5. อุปกรณ์สำหรับฉีดพ่น ขนาด 20 ลิตร
6. อุปกรณ์จับภาพ
7. อุปกรณ์สำหรับดวง
8. แบบสอบถาม
9. เชือกและสัญลักษณ์ที่ประจำตัวโค
10. อุปกรณ์สำหรับจดบันทึก
11. สมุดจดบันทึก

2. วิธีการทดลอง

2.1 ออกแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม ระบบการเลี้ยงโค และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการโค ทำการสำรวจหมู่บ้านที่มีการเลี้ยงโค สุ่มเลือกสำรวจ 4 หมู่บ้านต่อพื้นที่ ประมาณ 3-5 รายต่อหมู่บ้านออกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและการระบาดของพยาธิภายนอกในโคเนื้อจำนวน 90 ฟาร์ม โดยสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางสนทนากลุ่ม โดยข้อมูลจัดเก็บเป็นข้อมูลเบื้องต้นโดยวิธีการใช้แบบสอบถามและ

2.2 ศึกษาจำนวนสัตว์ต่อพื้นที่ (Animal unit) โดยใช้โคอายุ 7-8 เดือน ปล่อยแปลงเปรียบเทียบอัตราการปล่อยสัตว์ต่อพื้นที่รูปแบบต่างๆ วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ มี 4 ทริทเมนต์ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

- ทริทเมนต์ที่ 1 ปล่อยให้โคลงแปลงหญ้าในอัตรา โค 2 ตัวต่อแปลง หญ้า 2 ไร่
 ทริทเมนต์ที่ 2 ปล่อยให้โคลงแปลงหญ้าในอัตรา โค 2 ตัวต่อแปลง หญ้า 4 ไร่
 ทริทเมนต์ที่ 3 ปล่อยให้โคลงแปลงหญ้าในอัตรา โค 2 ตัวต่อแปลง หญ้า 6 ไร่
 ทริทเมนต์ที่ 4 ปล่อยให้โคลงแปลงหญ้าในอัตรา โค 2 ตัวต่อแปลง หญ้า 8 ไร่

2.3 ศึกษาเกี่ยวกับการใช้น้ำส้มก้นคว้นไม้ต่อการควบคุมสุขภาพโคเนื้อตามภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาการใช้น้ำส้มก้นคว้นไม้ต่อการจำกัดเห็บในโคเนื้อลูกผสมพันธุ์อเมริกันบาร์มัน อายุ 3 – 5 ปี ซึ่งแบ่งเป็น 3 บล็อก ตามการจัดการของแต่ละฟาร์ม แต่ละบล็อกได้รับทริทเมนต์แบบสุ่มในบล็อก 3 ทริทเมนต์ ทริทเมนต์ละ 2 ตัว ร่วมกับการศึกษาหาปัจจัยเรื่องเพศ เพศละ 3 ตัว รวม 18 ตัว ส่วนการวัดประสิทธิภาพการจำกัดเห็บในโคเนื้อ ทำโดยกำหนดกรอบสี่เหลี่ยม ขนาด 10 X 10 ซม. สุ่มนับที่บริเวณเหนียงคอ ซอกขาข้าง และใต้โคนหาง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีเห็บเกาะมากที่สุดเพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับการนับจำนวนเห็บตลอดการทดลอง จากนั้นจำนวนเห็บทั้งหมดในพื้นที่สี่เหลี่ยมที่กำหนดไว้ใน วันที่จำกัด (วันที่ 0) และหลังจากการจำกัดเห็บในวันที่ 1, 2, 7, 14, 21, 28, 30, 45 และ 60 วัน ตามลำดับคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนตรวจพบครั้งแรกโดยบุคคลเดียวกันตลอดการทดลองโดยวางแผนการทดลองแบบ 2x3 การจัดการทริทเมนต์แบบแฟคตอเรียลในการทดลองแบบบล็อกสมบูรณ์ (2x3 Factorial Experiments in RCBD) โดยแต่ละบล็อกจะได้รับการสุ่มใช้น้ำส้มก้นคว้นไม้ต่างระดับกันดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่ม ควบคุม ปล่อยเลี้ยงแบบอิสระ
 กลุ่มที่ 2 น้ำส้มก้นคว้นไม้ 1 ลิตร : น้ำ 100 ลิตร
 กลุ่มที่ 3 น้ำส้มก้นคว้นไม้ 1 ลิตร : น้ำ 666 ลิตร

โคทุกตัวได้รับอาหารและน้ำเต็มที่ (ad libitum) ตามวิธีการเลี้ยงปล่อยแปลงของเกษตรกร ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ทั้ง 3 ฟาร์ม

3. ขั้นตอนการทดลอง

1 ออกแบบสอบถามเกษตรกร จำนวน 30 ฟาร์ม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและการระบาดของพยาธิภายนอก ทำการบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการดูแลการจัดการสุขภาพโคเนื้อ ข้อมูลความรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงต่อการศึกษา ข้อมูลแนะนำของเกษตรกรผู้เลี้ยง

2 เตรียมโคที่ใช้ในการทดลองโดยทำสัญลักษณ์ประจำตัวโค

3 ก่อนทำการปล่อยแปลง จะเก็บน้ำหนัก ผลผลิตเริ่มต้น และหลังการทดลอง

4. นำข้อมูลไปคำนวณหาอัตราการปล่อยแปลงที่เหมาะสม

5 เก็บผลโดยใช้กรอบสี่เหลี่ยมขนาด 10 x10 ซม. โดยสุ่มนับที่บริเวณเหนียงคอ ซอกขา ล้าง และได้โคนหาง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีพยาธิภายนอกเกาะมากที่สุด

6 พ่นน้ำส้มกลั่นคว้นไม้ในโคที่เตรียมไว้ คือ น้ำส้มกลั่นคว้นไม้ 1 ลิตร : น้ำ 100 ลิตร

7 พ่นน้ำส้มกลั่นคว้นไม้ในโคที่เตรียมไว้ในการทดลองในกลุ่มที่ 2 คือ น้ำส้มกลั่นคว้นไม้ 1 ลิตร : น้ำ 666 ลิตร โดยมีกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ น้ำส้มกลั่นคว้นไม้ เป็นกลุ่มควบคุม โดยพ่น 1 ครั้ง ในกลุ่มที่ 2 และ 3

8 เก็บผลโดยจดบันทึกหลังจากการกำจัดพยาธิในวันที่ 1, 2, 7, 14, 21, 28, 30, 45 และ 60 วัน

4. การเก็บข้อมูล

ทำการบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการดูแลการจัดการสุขภาพโคเนื้อ ข้อมูลความรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงต่อการศึกษา ข้อมูลแนะนำของเกษตรกรผู้เลี้ยง โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการเลี้ยงโคเนื้อในเขตนครสวรรค์ พื้นที่เหมาะสมต่อการเลี้ยง เก็บผลผลิตต่อไร่ น้ำหนักโคที่เพิ่มขึ้น สำหรับการสุ่มเก็บข้อมูลพยาธิภายนอกในบริเวณ เหนียงคอ ซอกขา ล้าง และได้โคนหาง จดบันทึกข้อมูลพยาธิภายนอกโดยกำหนดวัน 1, 2, 7, 14, 21, 28, 30, 45 และ 60 วัน และทำการบันทึกอัตราการเพิ่มผลของพยาธิภายนอกตลอดการทดลอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลในการทดลองที่ 1 และงานทดลองที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแจกแจงความถี่ประมวลผลและสรุปผลการวิจัยในเชิงพรรณนาด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย SPSS Version 11.5 และงานทดลองที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้โดยการนำข้อมูลของการทดลองแบบ 2x3 การจัดการทรีทเมนต์แบบแฟคตอเรียลในการทดลองแบบบล็อกสมบูรณ์ (2x3 Factorial Experiments in RCBD) นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยทดสอบความแตกต่างทางสถิติด้วย Duncan's New Multiple Range Test โดยโปรแกรม Statistical Analysis System (SAS, 1988) ตามวิธีใช้ของ (มนชัย, 2544)

6. สถานที่ทำการศึกษาทดลอง

ทำการทดลองในฟาร์มเกษตรกร กลุ่มผู้เลี้ยงโคขุน หมู่ 15 อ.ลาดยาว กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตจังหวัดนครสวรรค์

7. ระยะเวลาในการศึกษาทดลอง

ระยะเวลาทำการศึกษา (1 มกราคม 2552 - 31 กรกฎาคม 2552)